

Nr 10

Utlåtande i anledning av väckta motioner om rätt att vid uppskattning av normalavkastning vid ecklesiastikt boställe göra avdrag för kostnad för skogsarbetarbostad.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 42 i första kammaren av herr *Karlsson, Fritiof*, och herr *Carlsson, Georg*, och nr 48 i andra kammaren av herr *Vigelsbo m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, yrkas »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om förslag till sådan ändring i gällande författningar, att kostnad för skogsarbetarbostad blir avdragsgill vid uppskattning av normalavkastning av ecklesiastikt boställe och vid redovisning till kyrkofonden av avkastning av sådant boställe.»

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtats yttranden från kammarkollegiet. På begäran av utskottet har yttrande över motionerna därjämte avgivits av Svenska pastoratens riksförbund.

Gällande bestämmelser

I 3 § lagen angående pastorats deltagande i kostnaderna för församlingsprästernas avlöning (*prästlönekostnadslag*) den 29 juni 1951 (nr 570) stadgas skyldighet för pastorat att gälda sitt prästerskaps löner. Pastorats prästlönetillgångar utgöres huvudsakligen av löneboställen, som avses i *ecklesiastik boställsordning* den 30 augusti 1932, samt vissa prästlönefonder. Dessa löneboställen förvaltas av vederbörande pastorat under iakttagande av vad närmare stadgas i boställsordningen.

Enligt 7 § *lagen om kyrkofond* den 30 augusti 1932 (nr 404) äger pastorat för prästerskapets avlöning taga i anspråk i första hand avkastningen av nämnda löneboställen och övriga prästlönetillgångar, i andra hand uttaxerade medel, motsvarande den utdebitering Konungen för året bestämmer, samt i tredje hand tillskott från kyrkofonden. Vid bestämmande av hur stort tillskott från kyrkofonden ett pastorat under visst år skall uppbära drages därför från summan av pastoratets utgifter för prästlöner dels boställsavkastningen och dels den beräknade uttaxeringen. Boställsavkast-

ningen skall emellertid icke tagas i beräkning till sitt verkliga belopp utan med ett normalvärde, vilket uppskattas på sätt framgår av 9—11 §§ kyrkofondslagen. Denna ordning möjliggör att tillskotten ur kyrkofonden till pastoraten blir oberoende av den större eller mindre omsorg, som pastoraten nedlägger på boställsförvaltningen.

I 10 § tredje punkten kyrkofondslagen angives, vilka utgifter som i samband med uppskattningen av ett boställes normalavkastning må avdragas vid beräkningen av skogsavkastningens nettovärde. Bland tillåtna avdrag uppräknas kostnaderna för utstämplingar och för skogsvårdsåtgärder. Av denna punkt, jämförd med femte punkten i samma lagrum ävensom 47—51 §§ boställsordningen samt 3 kap. 5 § *Kungl. Maj:ts kungörelse den 15 februari 1935* (nr 19) med bestämmelser angående tillämpningen av *ecklesiastisk boställsordning*, framgår att avdrag visserligen får göras för sådana kostnader som exempelvis mindre dikningsföretag av underhållsnatur men att däremot avdrag ej medges för t. ex. större torrlägningsföretag, som har karaktär av investering. Än mindre torde då avdrag kunna medges för uppförande av bostadsbyggnader åt skogsarbetare. — Till jämförelse må framhållas att beträffande löneboställes jordbruksdel jämlikt andra punkten avdrag får göras även för nybyggnadsarbeten.

Ej heller synes prästlönefond, som enligt 1 § *lagen angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m. den 15 maj 1942* (nr 232) kan användas till bestridande av kostnad för nyodling, torrläggning eller annan värdebeständig grundförbättring, få tagas i anspråk för att uppföra bostadsbyggnader åt skogsarbetare.

Däremot är pastorat oförhindrat att använda s. k. meravkastning, d. v. s. avkastning som utvinnes utöver vad som vid uppskattningen av normalavkastningen beräknats, samt i 4 § kyrkofondslagen omförmälda överskottsmedel för de investeringar varom här är fråga.

I detta sammanhang må nämnas att i 45—46 §§ boställsordningen föreskrives, att löneboställes skog skall skötas efter en av stiftsnämnden upprättad och fastställd hushållningsplan, omfattande en tid av tio år, och att vid dess uppgörande skall, med beaktande av att såvitt möjligt jämn avkastning erhålles, eftersträvas utvinnande av det med hänsyn till skogens tillstånd bästa möjliga ekonomiska resultat.

Yttranden

Kammarkollegiet åberopar i sitt yttrande till utskottet ett utlåtande, som ämbetsverket avgivit till Kungl. Maj:t den 29 september 1955 med anledning av att stiftsnämnden i Uppsala i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om vissa ändringar i kyrkofondslagen för underlättande av investeringar i skogsbruk å ecklesiastiska löneboställen, bl. a. sådan ändring av 10 § tredje punkten kyrkofondslagen, att vid uppskattning av löneboställes normalav-

kastning avdrag finge göras för kostnader för anordnande av skogsarbetarbostad. I sitt sistnämnda utlåtande framhöll kammarkollegiet inledningsvis, att samtliga över framställningen hörda stiftsnämnder helt eller i väsentliga delar anslutit sig till den av stiftsnämnden i Uppsala framförda uppfattningen.

Kammarkollegiet anförde vidare i utlåtandet av den 29 september 1955 bl. a.:

Under senare tid har skogsbruket fått en allt större ekonomisk betydelse. Det torde därför, såvitt angår prästbostälernas skogar, otvivelaktigt vara angeläget, att bestämmelserna rörande dessa skogar äro ägnade att främja en god skogsvård. Såsom i ärendet framhållits torde för en sådan skogsvård numera erfordras, att medel investeras i skogsbruket för större väg- och torrlägningsföretag ävensom, i vissa fall, för byggande av bostäder åt skogsarbetare och skogsbiträden. Stiftsnämnderna ha allmänt ansett, att gällande bestämmelser på området icke tillfredsställande tillgodose intresset av sådana investeringar. ——— För bättre tillgodoseande av berörda investeringsintresse synes närmast kunna ifrågakomma att komplettera omförmälda stadgande i 10 §, punkt 3, kyrkofondslagen sålunda, att avdrag medgives också för kostnader, avseende större torrlägningsföretag och permanenta väganläggningar samt bostadsbyggnader för skogsarbetare och skogsbiträden. Mot en sådan komplettering av stadgandet torde måhända kunna invändas, att vid uppskattning av ett boställes normalavkastning avdrag i princip icke bör få ske för andra utgifter än sådana, som i stort sett avse boställskapitalets bibehållande, alltså icke för utgifter som syfta till en förhöjning av ett boställes värde genom kapitalinvestering. Emellertid är att märka, att beträffande ett boställes jordbruksdel denna princip icke ansetts lägga hinder i vägen för medgivande av avdrag för bostads- och ekonomibyggnader, som tillgodose nutida anspråk på standard och därför representera ett helt annat värde än de äldre byggnaderna. Det har ansetts naturligt att härvidlag låta de ekklesiastika boställena »följa med sin tid». Det torde då knappast behöva möta betänkligheter att, i vad angår ett boställes skogsdel, medgiva avdrag för sådana investeringar, som numera allmänt anses erforderliga för åstadkommande av en rationell skogsvård.

Sedan kammarkollegiet därefter konstaterat att en ändrad lagstiftning efter bl. a. dessa riktlinjer torde kräva ställningstagande till åtskilliga andra sammanhängande spörsmål samt komplettering eller ändring av ett flertal stadganden i ekklesiastika författningar, slutade ämbetsverket med en hemställan, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående åtgärder för underlättande av investeringar i skogsbruket å de ekklesiastika löneboställena.

Svenska pastoralens riksförbund har, för det fall att det icke redan vore tydligt att ifrågavarande avdrag finge göras, tillstyrkt bifall till motionerna.

Utskottet

Vid uppskattningen av ecklesiastiskt löneboställes normalavkastning, vilken uppskattning blir bestämmande för hur stort tillskott från kyrkofonden pastorat under visst år skall äga uppbära för sina prästlöneutgifter, gäller i vissa avseenden vitt skilda regler för jordbruksavkastning och skogsavkastning. Beträffande tillåtna avdrag vid beräkningen föreligger sålunda i fråga om boställes jordbruksdel icke hinder att avdraga kostnad för bostads- och ekonomibyggnad, men däremot är det i avseende å skogsbruksdelen ej tillåtet att frånräkna exempelvis kostnad för anläggning av permanenta skogsvägar och bostadsbyggnader åt skogsarbetare.

Vid tillkomsten av 1932 års ecklesiastiska boställsordning och lag om kyrkofond, som innefattar regler härom, var det ej lika aktuellt som nu att vidtaga positiva åtgärder för höjning av skogarnas avkastning. Medan investeringar i boställes skogar icke ansågs nödvändiga i större omfattning, förutsattes däremot investeringar å deras jordbruk som ofrånkomliga. Det fanns gott om arbetskraft i jordbruket, som även kunde sysselsättas i skogarna, och skogsprodukterna transporterades till alldeles övervägande del med hästfordon, varför behov av särskilda skogsarbetarbostäder och skogsbilvägar knappast börjat framträda.

I våra dagar är läget helt annorlunda. För de större skogar, som de ecklesiastiska boställena på många ställen i landet innehar, finns icke tillgång till arbetskraft, som i tillräcklig omfattning vid passande tider kan ledigställas från jordbruksdriften, utan särskild lejd arbetskraft måste anlitas. Inom storskogsbruket har man nu alltmer insett vikten av att skogsarbetarnas standard måste höjas i fråga om bl. a. bostadsnivån, för att göra arbetet mera lockande. Skogsbrukets höjda avkastning genom ökade virkespriser lämnar också i och för sig utrymme för sådana förbättringar. Att det ecklesiastiska skogsbruket över huvud taget kunnat följa med i utvecklingen i den omfattning som dock hittills skett torde till stor del vara att tillskriva de oförutsedda stegringar av virkespriserna, som kullkastat alla normalavkastningsberäkningar och därför medfört överskott, för vilka redovisningskyldighet ej förelegat.

Det lär emellertid vara ofrånkomligt att vägnätet i de ecklesiastiska skogarna avsevärt utökas. För att skogsvården skall bringas i tillfredsställande nivå torde i de större boställsskogarna krävas en fast anställd yrkeskår av skogsarbetare med garanterad sysselsättning året om. Det lär då icke kunna undgås, att skogsarbetarbostäder måste byggas i förhållandevis stor omfattning.

För att bättre säkerställa medel för erforderliga investeringar i det ecklesiastiska skogsbruket måste det anses erforderligt, att gällande bestämmelser ändras, så att sådana utgifter blir på enahanda sätt avdragsgilla vid normaluppskattning av löneboställes skogsbruk som av det ecklesiastiska

jordbruket. Det är heller knappast rimligt att som för närvarande är fallet skogsinkomster kan brukas för rena jordbruksändamål, ehuru en dylik placering ur räntabilitetssynpunkt många gånger framstår som mindre ekonomisk, än om medlen i stället investeras i skogsbruket.

Utskottet ansluter sig därför helt till den i motionerna framförda uppfattningen, att kostnad för skogsarbetarbostad bör vara avdragsgill vid uppskattning av normalavkastning av ecklesiastikt boställe. Än vidare vill utskottet för sin del uttala, att avdrag bör medgivas i sådan omfattning, att de ecklesiastika boställenas skogsbruksdelar härvidlag blir principiellt likställda med jordbruksdelarna, så att exempelvis även utgifterna för större torrlägningsföretag och permanenta väganläggningar får avdragas.

Såsom kammarkollegiet uttalat i sitt yttrande den 29 september 1955, torde en ändrad lagstiftning på området kräva ställningstagande till åtskilliga spörsmål, som sammanhänger därmed, samt komplettering eller ändring av ett flertal stadganden i ecklesiastika författningar.

Saken synes fördenskull böra närmare utredas i hela dess vidd. Enligt vad utskottet under hand inhämtat, är frågan om en utrednings tillsättande för närvarande beroende av Kungl. Maj:ts prövning. En riksdagsskrivelse av det innehåll motionärerna föreslagit får under dylika förhållanden anses obehövlig.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I:42 och II:48, under hänvisning till att gällande bestämmelser beträffande de förhållanden motionerna avser inom snar framtid kan förväntas bli föremål för översyn, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 mars 1956

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Osvald, Albert Hermansson*, Lindahl, Axel Jansson, Herbert Hermansson, Ebbe Ohlsson och Kristiansson*;

från a n d r a kammaren: herrar Åhman, Johansson i Torp, Levin, Eriksson i Sandby*, Andersson i Ryggestad, Hansson i Skegrie, Berggren och Östlund*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.